

FRANZ POCCI,
CÉLIA HOUDART
MISTERIJ SOVE
/ OPEN THE OWL

**LUTKOVNO
GLEDALIŠČE
LJUBLJANA**

SEZONA

2017
/2018

FRANZ POCCI,
CÉLIA HOUDART
MISTERIJ SOVE
/ OPEN THE OWL

Intermedijska interpretacija
Sovjega gradu (1936),
po predlogi lutkarske zapuščine
Milana Klemenčiča

KOPRODUKCIJA S TJP – CENTRE DRAMATIQUE
NATIONAL D'ALSACE, STRASBOURG (FRANCIJA)

SVETOVNA PREMIERA: **17. SEPTEMBER 2017**
MEDNARODNI LUTKOVNI FESTIVAL CHARLEVILLE-
MÉZIÈRES V FRANCIJI / FESTIVAL MONDIAL DES
THÉÂTRES DE MARIONNETTES

SLOVENSKA PREMIERA: **24. OKTOBER 2017**
ODER POD ZVEZDAMI LGL

REŽIJA **RENAUD HERBIN**
DRAMATURGIJA **MATEJA BIZJAK PETIT**
SCENOGRAFIJA **MATHIAS BAUDRY**
OBLIKOVANJE SVETLOBE **FANNY BRUSCHI**
ZVOČNA PODOBA **MORGAN DAGUENET**
UMETNIŠKO SVETOVANJE **NINO LAISNÉ**
LEKTURA **METKA DAMJAN**
ASISTENTKA **CHLOÉ DELABY**

IGRATA **MAJA KUNŠIČ IN IZTOK LUŽAR**
VODJA PREDSTAVE **LUKA BERNETIČ**
LUČNI MOJSTER **NIKO ŠTABUC**
SCENSKI TEHNIK **LUKA MOŠKRIČ**

IZDELAVA LUTK **IZTOK BOBIČ, POLONA ČERNE, ZALA KALAN,
ZORAN SRDIČ, MARJETKA VALJAVEC,
SANDRA BIRJUKOV, ŠPELA ULAGA, OLGA MILIČ,
TEREZA ANDRŮŠKOVÁ**
IZDELAVA SCENE **CHRISTIAN RACHNER, PIERRE CHAUMONT**

V PREDSTAVI JE UPORABLJEN ŠANSON
TOUT FOUT LE CAMP.

RENAUD HERBIN

ZA VSAKO IZPULJENO PERO
ENA IZPOLNJENA ŽELJA

S predstavo *Misterij sove* na oder postavljam miniaturne protagoniste lutkovne predstave *Sovji grad*, ki jo je leta 1936 zasnoval slovenski lutkar Milan Klemenčič. Pisateljici Céliji Houdart sem predlagal, da osnovno delo razširi v neke vrste filozofsko zgodbo, kjer so v ospredju metamorfoza, pretkanost, zlaganost, kjer se resničnost bitij nenehno spreminja.

Misterij sove je delo, ki spominja na zaprt prostor za ustvarjanje iluzij, v katerega je povabljen gledalec. Iz miniaturnega prizorišča se njegov pogled razširi v zakulisje, kamor običajno nima dostopa. Prostor se razgrne in preobraža gledalčev pogled, spremenijo se razmerja in velikosti. Gledišča se množijo v ritmu poto-
vanja podob in video projekcij ter sežejo celo na drugo stran gledališkega dogajanja.

OŽIVITEV
TRADICIJE
IZ ZAPUŠČINE
MILANA
KLEMENČIČA

Odzval sem se povabilu Lutkovnega gledališča Ljubljana k uprizoritvi nove predstave. Ob spoznavanju njihove bogate zgodovine sem bil ob obisku bogatega lutkovnega fundusa popolnoma prevzet. Najbolj so me očarale miniaturne lutke iz predstave *Sovji grad* Milana Klemenčiča iz leta 1936.

Ko sem se januarja 2017 vrnil z obiska v Ljubljani, sem si zapisal: »Bitja, ki spé. Preživela so mnoge velike preizkušnje sveta. Čakajo, razvrščena in lepo shranjena v škatle. S seboj prinašajo različne tehnike in starodavne tradicije – ta lesena bitja se danes zdijo kot neme priče nekega drugega časa. Material, iz katerega so izdelane, omogoča, da lahko zasijejo tudi v sedanosti, tako virtuozno so iztesane, z mnogimi detajli, barvami in teksturami, ki jih je v minevanju časa prikrila patina. In vendar se nas poleg preprostega videza dotakne še nekaj bolj vznemirljivega: vsaka lutka oddaja neko nevidno moč, s katero žari in vzbuja občutek navzočnosti in življenja. Vsaka v svojem snu nosi gibanje in glas, edinstveni materialni dimenziji, ki čakata, da ju nekdo oživi.«

Kako marionete z močnim zgodovinskim kontekstom aktualizirati, kako jih na novo odkriti in jih s spoštovanjem do tradicije predstaviti sodobnemu gledalcu?

Moje zanimanje za Klemenčičevo delo se razpira na dve polji: na eni strani želim raziskovati zgodbo in lik človeka-sove, po drugi strani me zanima pojem miniaturnega lutkovnega gledališča in vzpostavljanje podob.

Osrednji lik originalnega dela Franza Poccija je Vitez Čukolov, ki so ga spremenili v sovo. Sova si močno si želi, da bi spet dobila prvotno, človeško podobo, zato v zameno ponuja svoja dragocena peresa. Gašperček, propadel siromak, kljub svoji nevednosti in nesposobnosti z njeno pomočjo postane prvi minister Države, bogat in vpliven mož. Vso igro zaznamuje metamorfoza. V človeškem svetu zlaganost namreč odpira možnosti za spremembo socialnega statusa, za uresničitev ambicij in zadovoljitev lakomnosti ter želje po moči. Resničnost bitij se spreminja, prav tako pa tudi njihov videz in status. Na robu tega sveta se zdi, da zakone tistih, ki so v svetlobi, določa grozljivost sveta. Resnično in zlagano se ves čas prepletata. Drsita drug v drugega. Mi pa smo zgolj neme priče pri snovanju te iluzije. Na upanje, da obstaja možnost spremembe, se usede dvom.

Célia Houdart, pisateljica, je to staro zgodbo ponovno prebrala in jo nadgradila v duhu sodobne filozofske pripovedi, v kateri nam skuša približati tisto, kar človek-sova preživlja v svoji preobrazbi. Telo spreminja izgled in obenem doživlja tako užitek kot trpljenje. Pojavijo se odnosi odvisnosti med protagonisti, pero postane predmet vsakovrstnih apetitov.

ODPRETI
ODRSKO
PRIZORIŠČE
IN VIDETI,
KAJ SE NAHAJA
V OZADJU
PODOBE

Zamislil sem si, da bi v predstavi *Misterij sove* prizorišče znotraj klasičnega marionetnega odra razprl. Skozi postopno razgrajevanje prostora je tako gledalcu omogočeno, da s pogledom lahko prodre v gledališko zakulisje. Njegov pogled se skozi majhno prizoriščno okno klasičnega lutkovnega odra najprej ujame na ploske podobe poslikanega platna. Njegova prostorska perspektiva pa že nakazuje tridimenzionalni prostor, ki se v nadaljevanju predstave razpre in gledalcu omogoči vstop v drugo perspektivo. Uporaba videa pogled še močneje razširi. Gibljiva kamera še bolj razpre prizorišče, njegovo globino, in tako pripomore k spreminjajoči se scenografiji.

Splošno gibanje predstave prehaja iz ploske barvne podobe v večdimenzionalni prostor, od frontalnega odnosa do videnega do popolnega izkustva odrskega prostora, od polne figurativnosti lutk do izčiščene abstrakcije njihove materialnosti.

POPOLNA HARMONIJA KLEMENČIČEVEGA SOVJEGA GRADU

BESEDILO JE POVZETO
PO: MATJAŽ LOBODA,
MILAN KLEMENČIČ:
ISKALEC LEPOTE IN
PRAVLJIČNIH SVETOV,
LJUBLJANA 2011.

Sovji grad (1936) je poleg lutkotečne miniaturne *Doktor Faust* (1938) edina v celoti ohranjena predstava iz bogate lutkovne zapuščine Milana Klemenčiča. S to predstavo se je umetnik po desetletnem ustvarjalnem premoru znotraj gledališča Miniaturne lutke vrnil v okrilje svojega slikarskega ateljeja in domače dnevne sobe. *Sovji grad*, igro z neverjetno čarovnijo v štirih dejanjih (petih slikah), je poslovenil Miran Jarc, prolog pa priredil dr. Anton Debeljak.

»Ko se je dvignil zastor, ki je s svojimi slikarijami sam zase majhna umetnina, smo morali priznati, da je Klemenčič s temi miniaturnimi lutkami prekosil samega sebe. Vse je izdelano tako precizno in s tako ljubeznijo, da se nismo mogli dovolj načuditi in smo morali samo obžalovati, da njegovo marionetno gledališče ni namenjeno širši javnosti ... Režija, scenarija, svetlobni efekti in igra sama je prekosila vse naše pričakovanje ...« je ob premieri v *Slovenskem domu* zapisal kritik Mirko Kunčič.

»Dvorana« v dnevni sobi na Ulici Zrinjskega 7 v Ljubljani je lahko sprejela največ trideset povablencev, večinoma iz ljubljanskih intelektualnih krogov, za katere so predstave tega malega gledališča pomenile pravo kulturno poslastico. Vstopnine ni bilo. Pri uprizoritvi so sodelovali družinski člani in prijatelji. Med njimi je bil tudi Frane Milčinski, ki je nekajkrat v predstavi govoril različne vloge, predstavo pa je spremljal tudi na kitari. Vlogo Gašperčka Larifarja je igral Milenko Doberlet, preostale vloge pa sta si razdelila brat in sestra, Savo in Mojca Klemenčič.

Med gledalci je bil tudi dr. Niko Kuret, ki je leta 1937 svoja razmišljanja ob ogledu predstave strnil v *Slovenskem domu*: »Včasih beleži človek v Ljubljani res dogodke, ki ga preverijo, da utriplje ta dolga vas s svojimi tisočermi provincialnostmi vendarle svoje bogato, skrito življenje ... Ampak te dni smo bili priča svojevrstnemu, sicer prav nič javno razbobnanemu umetniškemu pojavu. Lutke slikarja M. Klemenčiča so spet oživele ... Za poldrugo uro sem ob Poccijevem Sovjem gradu in Klemenčičevih lutkah popolnoma pozabil, da sem v Ljubljani ... Ko sem potem stopil v ponočno Ljubljansko meglo, se mi je zdelo, da sem nekje daleč. Samoten pasant je zavil okoli vogala, osamljen je zacvilil tramvaj na ovinku ... Kdo si misli, da se v Ljubljani gode take stvari? Da živi v njej nekdo, ki zmeče nekaj tisočakov, da si napravi takle oder, ki dela dolge mesece, da si napravi lutke, njih oblekce, kuliserijo, montira luč in nešteto drobnarij ... Da se najdejo potem še nekateri, ki s trdim delom pri devetnajstih vajah naštudirajo takole predstavo ... In da potem prihajajo gledat te predstave ljudje samo proti vabilu, brez vstopnine – seveda samo taki, ki umejo ceniti takšno drobno umetnost. ... Kdo bi rekel, da je kaj takega danes mogoče?«

Klemenčičevo snovanje je pretrgala vojna, po vojni pa so predstavo znova oživili na iniciativo Akademije za igralsko umetnost. Na svečani predstavitvi je Klemenčič prejel državno priznanje za svoje umetniško delovanje.

Dr. Niko Kuret je ob Klemenčičevi smrti v spominskem članku *Osirotele lutke* (Gledališki list Drame SNG v Ljubljani, 1956-57 – št. 9) zapisal: »Vsi, ki smo smeli biti gostje Klemenčičevih predstav v njegovem ateljeju, smo si edini v tem, da so bile edinstveno doživetje, praznik posebne vrste ... V miniaturnem okviru je Milan Klemenčič svojemu izbranemu krogu vedno znova razodeval svojo umetniško silo, svoje znanje, svoj tenko ubrani okus, pa čeprav je le-ta kazal poteze Klemenčičevih Münchenskih let – značilnosti fin de siècle in secesije ... Bil je mož z globoko umetniško kulturo, mož, ki je ustvaril svoj umetniški koncept, ga izdelal do potankosti, ga skušal uveljaviti v življenju, kadar in dokler mu je bilo dano – sicer pa je ostal bister opazovalec svojega časa. Pri srčno resno se je znal razhuditi ob napakah in pomanjkljivostih mladega rodu. Toda brž jih je prešel, s sproščenim smehom moža, ki svoje ve.«

Lutkovno gledališče Ljubljana je predstavo *Sovji grad* v režiji Matjaža Lobode prvič oživilo leta 1990, leta 2013 pa je predstava zaživela v novi igralski postavitvi in z novimi kopijami lutk, ki so imele v primerjavi z originalnimi nekaj nevidnih tehničnih izboljšav. Pod vodstvom akademskega kiparja Jožeta Lašiča so jih izdelali v delavnici Lutkovnega gledališča Ljubljana. Režiser Matjaž Loboda je predstavo oživil po Klemenčičevih zapisih in širokem poznavanju njegovega dela.

Ljubica Ostojčič je v sarajevski reviji *Odjek* zapisala: »Popolna harmonija odrske odprtine, scenografije in lutk daje predstavi nadnaravne dimenzije. Prav neverjetno, kako je vsak najmanjši delček poslikane scenografije izdelan perfekcionistično v odnosih in perspektivi; miniaturne marionete pa so dovršene v vseh detajlih. To je resnično likovno remake delo, ki je muzejsko in obenem živo, viuzualno atraktivno v predstavi, ki je živa in atraktivna “par excellence”. Kulturološko pomembna, zelo precizno narejena predstava, gledališko relevantna za mlade sodobne gledalce in za teaterske poznavalce v tej umetnosti in okoli nje.«

Predstava *Misterij sove* francoskega režiserja Renauda Herbina je intermedijska interpretacija *Sovjega gradu*, s katero napovedujemo obeležitev 70. obletnice Lutkovnega gledališča Ljubljana.

Opus Milana Klemenčiča, ki ga hranimo v Lutkovnem gledališču Ljubljana, je obsežen in zajema rekvizite, scenografske elemente in približno 100 lutk iz različnih obdobj, datiranih od 1910–1940. Večina lutk je velikih 10 cm, kljub svoji majhnosti pa so izjemne, predvsem v svojih detajlih.

Milan Klemenčič je skozi svoje ustvarjanje tehnologijo izdelovanja lutk prilagajal oz. razvijal. V svojem začetnem oz. »šturskem« obdobju (1910–1917) je lutke izdeloval tako, da so bile okončine (noge, roke, glave) iz mavca in kuhane v kleju, včasih pa kar iz papirja. V sredini je bil vstavljen medeninasti profil, ki je hkrati služil tudi kot spoj oz. sklep. »Avtor je risbo profila prenesel na medeninasto pločevino ter jo izrezal in namestil v sredino osnovnega kalupa in zalil z mavcem. Odlitek je kasneje po liniji medenine izrezal z dletom in natančneje obdelal.« Trup je bil narejen iz zvite medenine, enako tudi zgornji deli nog in rok. Tako sestavljena lutka je bila oblečena v ročno sešita detajlna oblačila. Kasneje je Klemenčič razvil svoje izdelovanje, noge in roke je pričel ulivati v svinec, kar je omogočalo lažjo animacijo lutk.

Da bi dragocene originalne lutke zaščitili, so bile za predstavo *Misterij sove* izdelane kopije lutk. Izdelava kopij je bila prilagojena velikemu številu načrtovanih lutk in njihovi funkciji. Tiste kopije, ki so v predstavi bolj natančno izpostavljene in animirane, so bile izdelane na podoben način kot originalne lutke iz predstave *Sovji grad* (1936). Lutke, ki v predstavi upodabljajo množico, pa so izdelane na preprostejši način, ki je prikazan v foto zgodbi. Izbrani materiali za izdelavo so omogočali hitrejše in lažje delo. Trupi so bili izdelani iz lipovega lesa, glave ulite iz kremenita, roke in noge pa so svinčene. Posamezni spoji so poenostavljeni. Milan Klemenčič je svoje lutke poslikal z oljnimi barvami in jajčno tempero, pri izdelavi replik pa so bile uporabljene akrilne barve, ki omogočajo hitro sušenje. Za oblačila lutk so bili izbrani predvsem naravni materiali (svila, viskoza, bombaž).

→

- 1 IZDELOVANJE LESENIH TRUPOV IZ LIPOVEGA LESA
- 2 ULIVANJE KREMENITA V KALUP
- 3 OBDELOVANJE ODLITKOV GLAV Z RAZLIČNIM ORODJEJEM
- 4 ULIVANJE SVINČENE ZLITINE V KALUP
- 5 SVINČENI ODLITKI V KALUPU
- 6 SVINČENI ODLITKI NOG IN ROK
- 7 BRUŠENJE OKONČIN Z RAŠPLJAMI
- 8 PRIPRAVLJANJE ZAREZ V NOGE
- 9 NAMEŠČANJE KOVINSKIH U-JEV ZA SPOJ Z ROKAMI
- 10 SESTAVLJANJE POSAMEZNIH DELOV
- 11 BARVANJE
- 12 IZBOR BLAGA IN PRIPRAVA MARIONETNEGA VODILA
- 13 OBLEČENE LUTKE IN PRIPRAVA ZANKE ZA NAVEZAVO
- 14 VODILO Z NAVEZAVO

1 / 2

3 / 4

5 / 6

7 / 8

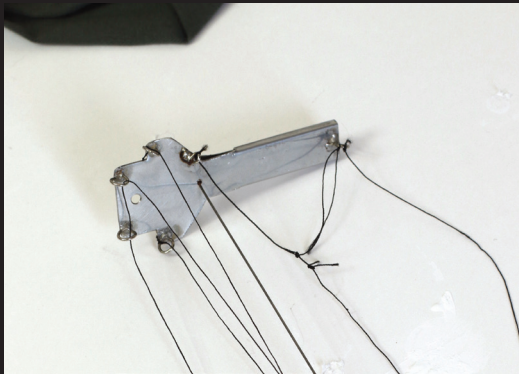
9 / 10

11 / 12

13 / 14

RENAUD HERBIN je lutkovni ustvarjalec, ki je šolanje zaključil na École Supérieure Nationale des Arts de la Marionnette v mestu Charleville-Mézières v Franciji. Renaud Herbin je dolgo časa vodil skupino LàOù. Na oder je postavil številne vizualne in zvočne predstave, ki jih je občasno tudi interpretiral; največkrat jih je zasnoval po dramskih ali literarnih predlogah. Je režiser in animator, ki se intenzivno osredotoča na raziskavo lutkovne umetnosti v odnosu do telesa, giba, koreografije in sugestivnosti podob, predmetov, vizualij.

Od leta 2012 je umetniški vodja TJP – Centre Dramatique National d'Alsace Strasbourg (Francija). Nazadnje smo ga lahko videli na festivalu LUTKE 2016, gostoval je s predstavo *Milje*. Sodeluje s številnimi umetniki, kot so na primer Aurélien Bory, Amit Drori in Bérangère Vantusso.

**TJP – CENTRE
DRAMATIQUE
NATIONAL
D'ALSACE
STRASBOURG
(FRANCIJA)**

si prizadeva otipljivo predstaviti bogastvo sodobne uprizoritvene ustvarjalnosti, zlasti njeno povezanost z umetnostjo lutkarstva. V svojem delovanju izpolnjuje tri osnovne naloge (produkcijo, širjenje, raziskovanje-razvoj), ki definirajo številna področja eksperimentiranja, od koder prihajajo ali pa se prekrivajo različne umetniške prakse, tako profesionalne kot ljubiteljske. Sodobna umetnost lutkarstva preizprašuje sodobno pisavo in predlaga nove načine uprizarjanja, razkriva neskončno bogastvo umetniških oblik, pogosto se opira na starodavne lutkarske tehnike, ki pa se vedno znova prenavljajo in presenečajo.

IZDAJATELJ **LUTKOVNO GLEDALIŠČE LJUBLJANA**

ZANJ **UROŠ KORENČAN**

UREDILA **AJDA ROOSS**

LEKTURA **METKA DAMJAN**

PREVOD IZ FRANCOŠČINE **MOJCA MEDVEDŠEK**

FOTOGRAFIJE **ZALA KALAN, ŽIGA KORITNIK, MATEJA BIZJAK PETIT**

ILUSTRACIJE **MATIJA MEDVED**

OBLIKOVANJE **AJDA SCHMIDT**

UPORABLJENI PAPIRJI **GORIČANE SORA PRESS CREAM 110 G/M²,**

FEDRIGONI SIRIO COLOR BLACK 260 G/M²

UPORABLJENE ČRKOVNE VRSTE

BRANDON (HANNES VON DÖHREN), **SENTINEL** (HOEFLE&CO)

TISK **GRAFEX, D. O. O.**

NAKLADA **1.000 IZVODOV**

LJUBLJANA, OKTOBER 2017

LUTKOVNO GLEDALIŠČE LJUBLJANA

KREKOV TRG 1, 1000 LJUBLJANA

T 01 300 09 82 / 080 20 04

E BLAGAJNA@LGL.SI

WWW.LGL.SI

SPLETNA PRODAJA VSTOPNIC

LGL.MOJEKARTE.SI

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

Mestna občina Ljubljana
City of Ljubljana

Telekom
Slovenije

triglav

